

حقوق اشخاص غیرنظامی کاملاً نادیده گرفته می‌شود. «اصل عدم توسل به زور» از اصول اساسی منشور ملل متحد است، در طول بیش از ۶۰ سال عملکرد سازمان ملل متحد این اصل به همراه سایر مفاهیم در ممنوعیت جنگ، در محو جنگ و آثار آن توفیق مطلق نیافته‌اند و این مورد به دفعات از سوی رژیم صهیونیستی نقض شده است.

از ۲۰ ژوئیه ۲۰۱۴ بیمارستان‌های غزه دچار کمبود شدید در برخی از داروهای ضروری، تجهیزات پزشکی و سوخت شدند. مصر به صورت موقت مرز رفح را گشود تا به کمک‌های پزشکی اجازه ورود به غزه را دهد. همچنین برخی از آسیب دیدگان فلسطینی را برای دریافت درمان راهی مصر شدند. همچنین سیاست گرسنگی دادن اجباری در تجاوز ۵۱ روزه نیز با بیرحمی هر چه تمام‌تر انجام گردید (رنجبریان، ۱۳۸۷: ۱۲۴).

در طی جنگ، قیمت مواد غذایی از جمله ماهی به شدت افزایش یافت. تا ۵ اوت ۲۰۱۴ بیش از ۵۰۰ هزار نفر از ساکنان غزه بی‌خانمان شده بودند. یک میلیون و هشتصد هزار نفر فلسطینی در معرض بیماری‌های اپیدمی هستند؛ این امر به خاطر نبود آب سالم و تجهیزات پزشکی است. ۱۳۷ مدرسه و ۲۴ مرکز بهداشتی توسط اسرائیل آسیب دیده‌اند و بیش از ۲۲۵ هزار نفر نیازمند کمک ضروری غذایی هستند. هیچ کدام از این تهاجمات و اقدامات اسرائیل را نمی‌تواند منطبق بر حقوق مخاصمات مسلحانه قلمداد کرد.

در خصوص لازم الاجرا بودن اصول کنوانسیون چهارم ژنو بر این مخاصمات و به طور کلی بر هر نوع اقدامی از سوی اسرائیل باید گفت که بر اساس ماده ۳۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری، عرف از منابع حقوق بین‌الملل است، اما به ویژه در مورد حقوق بین‌الملل بشر دوستانه عرف از منابع بسیار ارزشمند به حساب می‌آید. هیچ یک از شاخه‌های حقوق بین‌الملل به اندازه حقوق بشر دوستانه به عرف وابستگی ندارد، به عبارت دیگر می‌توان گفت حقوق بشر دوستانه عرفی‌ترین بخش حقوق بین‌الملل است. البته با وجود تصویب کنوانسیون‌های بسیاری از جمله کنوانسیون ژنو ۱۹۴۹، هنوز پارهای از دولت‌ها به ویژه آنهایی که درگیری‌های مسلحانه در قلمرو آنها در جریان است، کنوانسیون ژنو را تصویب کرده‌اند، اما از آنجا که بسیاری از قواعد و مقررات آن ریشه عرفی دارند بر همه دولت‌ها چه عضو و چه غیر عضو لازم‌الرعایه است.

۳-۳- نقض کنوانسیون چهارم ژنو در جنگ سال ۲۰۲۳

اسرائیل بر این باور است که بر طبق ماده ۲ کنوانسیون شماره چهار ژنو، در صورت وقوع درگیری مسلحانه بین دو یا چند دولت متعاهد و اشغال یا تصرف بخشی از خاک یک دولت توسط دیگر دولت متخاصم اجرا خواهد شد (رمضانی قوام‌آبادی، ۱۳۸۳، ۵۹). درحالیکه کرانه غربی رود اردن و نوار غزه که در جنگ شش روزه به اشغال اسرائیل درآمده‌اند، هرگز از نظر بین‌المللی به عنوان بخشی از سرزمین مصر و اردن به رسمیت شناخته نشده‌اند و از این رو نمی‌توان گفت که اسرائیل بخشی از خاک این دو دولت را اشغال کرده است؛ بنابراین از نظر اسرائیل کنوانسیون شماره ۴ در این مناطق قابل اعمال نیست. در حالیکه تاکنون ادعای عدم قابلیت کنوانسیون چهارم در مورد سرزمین‌های اشغالی از سوی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و سایر متخصصین حقوق بین‌الملل رد شده است. صلیب سرخ (به‌عنوان ناظر کنوانسیون‌های ژنو) معتقد است که کنوانسیون چهارم ژنو ارتباطی به حاکمیت طرفین متخاصمه ندارد.

اسرائیل در سال ۲۰۰۵ ارتش خود و ۸۰۰۰ شهرک نشین خود را از غزه تخلیه کرد و مدعی شد که اشغال آن پایان یافته است. متعاقباً غزه را به عنوان «موجود دشمن» تعریف کرد، مفهومی که در قانون ناشناخته است. با این حال، سازمان ملل همچنان غزه را سرزمینی تحت اشغال اسرائیل می‌داند و در نتیجه بر اساس قوانین بین‌المللی بشردوستانه اداره می‌شود. این به این دلیل است که اسرائیل محاصره هوایی، دریایی و زمینی همه جانبه‌ای را که از سال ۲۰۰۷ برقرار است حفظ کرده است. طبق قوانین بین‌المللی، اشغال به این بستگی ندارد که آیا یک قدرت خارجی مستقیماً نیروهای زمینی در یک قلمرو حضور دارد یا خیر، بلکه به این بستگی دارد

که آیا این کشور ادعا می‌کند که «کنترل موثر» در سال ۲۰۰۹، شورای امنیت سازمان ملل متحد در قطعنامه ۱۸۶۰ وضعیت غزه را تأیید کرد که در آن آمده بود «نوار غزه بخشی جدایی‌ناپذیر از سرزمین اشغال شده در سال ۱۹۴۷ است.» در نتیجه، فلسطینیان غزه همچنان تحت کنوانسیون چهارم ژنو «افراد محافظت شده» هستند و از حمایت‌های گسترده‌ای برخوردارند که طبق قوانین جنگ برای آنها تضمین شده است. (Lynk, ۲۰۲۳, <https://dawnmena.org>) این مباحث گرچه در سال‌های مختلف اشغال و تهاجم اسرائیل وجود داشته و البته ادامه داشته است ولی در سال ۲۰۲۳ به جهت تهاجم اسرائیل به غزه در چندین جبهه، با توجه بیشتری مواجه شد و مجدداً مورد توجه قرار گرفت. به نظر می‌رسد که اشغالی بودن غزه و محرز بودن این موضوع برای جامعه جهانی مسلم باشد و تنها مخالفت اسرائیل با این موضوع به جهت عدم پایبندی خود به مقررات بین‌المللی نمی‌تواند موجب پاک کردن صورت مسئله گردد و محل اجرای مقررات چهارم کنوانسیون چهارم ژنو را از بین ببرد.

با توجه به مواد پیش گفته و نیز نظریات حقوقی و مقررات بین‌المللی به نظر می‌رسد که نوار غزه را بتوان مشمول این مقررات بخش سوم مواد ۴۲ تا ۵۶ منشور ملل متحد، کنوانسیون چهارم ژنو مورخ ۱۲ اوت سال ۱۹۴۹ پروتکل شماره یک الحاقی به کنوانسیون‌های ۱۹۴۹ ژنو مورخ ۱۹۷۷ دانست. همچنین برخی دیگر از مواد این کنوانسیون که ذیلاً مورد اشاره قرار می‌گیرد، می‌تواند مبنای استناد ما به نقض مقررات کنوانسیون توسط رژیم اسرائیل باشد.

نقض مواد کنوانسیون چهارم ژنو: ۱۴ کنوانسیون چهارم ژنو: دول متخاصم متعهدند مناطق و اماکن بهداشتی و نیز مناطقی که مجروحان، بیماران، معلولان، سالخورده‌گان، کودکان، زنان باردار، مادران، کودکان نوپا از آثار جنگ در امان مانند را تاسیس کنند. حال در جنگ و تهاجم سال ۲۰۲۳ این موضوع نه تنها از سوی اسرائیل مراعات نشد بلکه با حمله به بیمارستان غزه، محل مداوای بیماران و در نتیجه مهم‌ترین مکان درمانی را مورد هدف قرار داد و عده‌ی زیادی را به همین ترتیب قتل عام نمود.

ماده ۱۶: زخمیان، بیماران، معلولان و زنان باردار و در ماده ۱۷ تا ۲۰ آن بیمارستان‌ها و زایشگاه‌ها مورد توجه و حمایت ویژه قرار دارند. حداقل ۱۰۰۰۰ از ۴۶۰۰۰ زن باردار در غزه در جریان حمله تابستانی ۲۰۱۴ آواره شدند. حداقل ۶۷ مادر فلسطینی بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ مجبور به زایمان در پست‌های بازرسی اسرائیل شدند. دوازده درصد از بیماران غزه از دریافت مجوز برای درمان در خارج از نوار محروم شدند یا به موقع پاسخ دریافت نکردند و قرارهای بیمارستانی خود را در سال ۲۰۱۳ از دست دادند. یک پنجم درخواست‌های بیماران فلسطینی برای دسترسی به امکانات پزشکی در اورشلیم شرقی به طور معمول رد می‌شود. حداقل ۱۰ نفر، از جمله ۷ زن باردار، در سال ۱۹۹۶ به دلیل نداشتن مجوز یا در نتیجه تأخیر در گذرگاه‌های مرزی که دسترسی به امکانات پزشکی مجهزتر در کرانه باختری، اورشلیم یا سایر نقاط اسرائیل را فراهم می‌کردند، جان باختند. (Commission for Western Asia, ۲۰۱۴: ۷)

ماده ۲۴: دول متخاصم باید توجه ویژه به کودکان در جهت حمایت از کودکان کمتر از ۱۵ سال که به خاطر جنگ یتیم شده‌اند داشته باشند؛ ممانعت از رسیدن کمک‌های بشردوستانه برای کودکان در غزه و محاصره از اطراف و تحریم‌های طولانی مدتی تجاری، موجب شده است که بسیاری از نیازهای حمایتی کودکان تامین نشده و در نهایت آسیب‌های جسمی و روحی فراوانی پدید آید.

ماده ۲۷: تمام اشخاص مورد حمایت باید از احترام نسبت به شخص خود و خانواده و احترام به اعتقادات و اعمال مذهبی و عادات و رسوم برخوردار باشد. از سال ۱۹۸۷، الگوی استفاده بیش از حد از زور توسط نیروهای امنیتی اسرائیل علیه غیرنظامیان فلسطینی مستند شده است. بیش از ۱۰۰۰۰ فلسطینی توسط نیروهای امنیتی

از سال ۱۹۸۷ کشته شده‌اند. نیروهای اسرائیلی و شهرک نشینان بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۱۱ نوامبر ۲۰۱۴ ۱۹۱۸ کودک فلسطینی را کشتند. در جریان حمله زمستانی ۲۰۰۹ به غزه، ۱۷۱۵ غیرنظامی فلسطینی کشته شدند. نیروهای اسرائیلی در جریان حمله تابستانی به غزه ۱۴۸۶ غیرنظامی از جمله بیش از ۵۰۰ کودک را کشتند. بیش از ۱۰۰۰ کودک در نتیجه تهاجم سال ۲۰۱۴ از ناتوانی مادام‌العمر رنج خواهند برد. (Economic and Social Commission for Western Asia, ۲۰۱۴: ۲)

ماده ۵۳ کنوانسیون چهارم ژنو رژیم صهیونیستی را به عنوان یک نیروی اشغالگر در غزه از تخریب اموال فلسطینی‌ها منع کرده است، درحالیکه این رژیم عمداً با بمباران هوایی، آتش توپخانه‌ها موجب تخریب گسترده اموال غیرنظامیان و اماکن غیرنظامی و خانه‌های مسکونی در نوار غزه شده است که این اقدام بر اساس ماده ۱۴۷ کنوانسیون چهارم ژنو جنایت جنگی می‌باشد (رنجبریان، ۱۳۸۳: ۱۳۸).

بین ژانویه تا اکتبر ۲۰۱۳، ۵۳۳ ساختمان فلسطینی، از جمله ۲۰۵ اقامتگاه، توسط مقامات اسرائیلی تخریب شد. در نتیجه تهاجم سال ۲۰۱۴ به غزه، ۱۳ درصد از سهام مسکن آسیب دید و تا ۲۰۰۰۰ خانه ویران یا غیرقابل سکونت شدند. (Economic and Social Commission for Western Asia, ۲۰۱۴: ۱۳)

بر اساس مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه، از آن زمان اسرائیل به عنوان قدرت اشغالگر شناخته می‌شود. در همین سال، پارلمان اسرائیل قانونی را به تصویب رساند که صلاحیت قانونگذاری و اداری این رژیم به مناطقی که پیشتر به عنوان بخشی از سرزمین فلسطین تحت قیمومت بریتانیا شناخته می‌شد (کرانه باختری)، تسری پیدا کند. در سال ۱۹۸۰ نیز پارلمان مزبور، اورشلیم یا بیت المقدس را به عنوان پایتخت اسرائیل اعلام کرد. (Rubin, ۲۰۱۳: ۲)

با این حال، اسرائیل معتقد است که کرانه باختری و نوار غزه اشغال نشده‌اند بلکه سرزمین‌هایی هستند که در مورد آنها اختلاف وجود دارد. وزیر خارجه اسرائیل معتقد است که سرزمین‌های مزبور تا پیش از جنگ ۱۹۴۷ تحت هیچ حاکمیت شناخته شده و مشروعی وجود نداشته است و به همین دلیل، نباید آنها را اشغال شده نامید. از این رو، اسرائیل کنوانسیون چهارم ژنو را در ارتباط با حمایت از غیرنظامیان در زمان جنگ در سرزمین‌های اشغالی فلسطین به صورت قانونی قابل اعمال نمی‌داند. (Policy Department of Directorate, ۲۰۱۵: ۲۸)

با این حال، ارکان ملل متحد همچون شورای امنیت، مجمع عمومی و دیوان بین‌المللی دادگستری کنوانسیون چهارم ژنو را در این سرزمین‌ها قابل اعمال می‌دانند.

به طور مشخص دیوان در نظر مشورتی دیوان حائل اشاره می‌کند که اسرائیل برخلاف ماده ۴۹ کنوانسیون چهارم ژنو ۱۹۴۹ از سال ۱۹۷۷ سیاستی را در پیش گرفته که بر اساس آن مبادرت به ساخت شهرک‌هایی در سرزمین‌های اشغالی فلسطین نموده است. (ICJ Reports, ۲۰۰۴: ۱۲۰ para)

عفو بین‌الملل از تأیید مجدد اصول کنوانسیون چهارم ژنو مندرج در اعلامیه ارائه شده در برابر طرف‌های معظم متعاهد استقبال کرد، اما از طرف‌های عالی متعاهد خواست. فوراً به تعهدات خود طبق ماده ۱ «احترام و تضمین رعایت» کنوانسیون عمل کنند. عفو بین‌الملل معتقد است: «تأیید مجدد اصول تعریف شده برای حفاظت از غیرنظامیان در زمان جنگ اقدام مهمی است اما کافی نیست. با تصویب کنوانسیون‌ها، هر یک از طرف‌های معظم متعاهد به طور رسمی موافقت کرده‌اند که این اصول رعایت شود». این سازمان همچنین بیان می‌دارد که: طرف‌های متعاهد اکنون باید در مورد اقدامات مشخص برای اطمینان از احترام به کنوانسیون و جلوگیری از وخامت بیشتر وضعیت حقوق بشر در سرزمین‌های اشغالی به توافق برسند. اعلامیه‌ای که انتظار می‌رود طرف‌های معظم متعاهد بر آن توافق کنند، اصول کنوانسیون چهارم ژنو را مجدداً تأیید می‌کند. به خصوص: این کنوانسیون کاربرد کنوانسیون چهارم ژنو را در اراضی